

مروری بر کارنامه یک ساله دستگاه دیپلماسی دولت سیزدهم

سیاست خارجی متوازن، تعامل هوشمند و دیپلماسی پویا

گروه سیاست/ دستگاه دیپلماسی دولت مردمی سیزدهم با اتخاذ رویکرد «سیاست خارجی متوازن، تعامل هوشمند و دیپلماسی پویا»، اولویت‌های خود را از آغاز فعالیت دولت جدید، بر محورهای سه گانه (۱) سیاست همسایه - محور، (۲) سیاست آسیا - محور با تأکید بر نگاه به شرق و (۳) دیپلماسی اقتصادی - محور استوار کرد و در عین حال اهدافی همچون رفع کامل تحریم‌های ظالمانه، تعامل هوشمند با کشورهای جهان و متوازن سازی مناسبات خارجی، حمایت از چندجانبه‌گرایی و حمایت از ایرانیان خارج از کشور را نیز جد پیگیری کرد که تاکنون دستاوردهای خوبی

به همراه داشته است.

البته در کنار اولویت‌های مزبور، سیاست خارجی دولت مردمی، ارکان متوازن، پویا و هوشمند دارد. این بدین معناست که اگر چه توسعه روابط با کشورهای همسایه، آسیا، فعال کردن دیپلماسی اقتصادی و اولویت دادن به اقتصاد در تعاملات خارجی، بویژه با شرکای شرقی و آسیایی از اولویت‌های دستگاه دیپلماسی بوده، ولی معنای دیگر سیاست خارجی متوازن، پویا و هوشمند آن است که در یک جهت متوقف نمی‌ماند، از توجه به سایر مناطق جغرافیایی شامل آفریقا، امریکا لاتین، اروپا و آرایش‌های قدرت در نظام

بین‌المللی غافل نمی‌شود، وزن ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی مناطق و بازیگران عرصه بین‌المللی را به صورت واقع‌بینانه ارزیابی می‌کند و روابط با آنها را بر اساس وزن استراتژیک هر کدام تنظیم می‌کند. سیاست خارجی فعال، پویا و هوشمند، مستلزم کنشگری فعال در سطح منطقه و جهان است به نحوی که نمی‌تواند از سوی قدرت‌های جهانی نادیده گرفته شود. بر همین اساس وزارت امور خارجه اولویت‌های محوری ذیل را سرلوحه فعالیت‌های خارجی خود قرار داده و در این راستا اقدامات شایان توجهی به عمل آورده است: توازن در سیاست خارجی؛ اولویت همکاری با همسایگان و جهان اسلام؛ آسیامحوری

و نگاه به شرق بویژه توسعه همکاری‌های راهبردی با چین و روسیه؛ گسترش همکاری‌ها و تعاملات با امریکا لاتین و آفریقا؛ تعامل هوشمندانه و عزتمندانه با اروپا هم‌زمان با تلاش برای توسعه روابط؛ دیپلماسی فعال اقتصادی در چهارچوب سیاست‌های اقتصاد مقاومتی؛ مقابله، رفع، لغو و خنثی سازی تحریم‌های ظالمانه و یکجانبه؛ استفاده از تمام ظرفیت‌های داخلی در پیشبرد سیاست خارجی؛ ترویج و حمایت از چندجانبه‌گرایی در برابر یکجانبه‌گرایی غربی؛ تکمیل فرایند همگرایی با مجموعه‌ها و سازمان‌های منطقه‌ای؛ اهتمام ویژه به امور ایرانیان خارج از کشور.

۱ تقویت دیپلماسی اقتصادی

برخی از مهم‌ترین اقدامات و دستاوردهای صورت پذیرفته در حوزه دیپلماسی اقتصادی را می‌توان به شرح ذیل مورد اشاره قرار داد:

سفر ۲۸ هیأت عالی‌رتبه اقتصادی خارجی به ریاست معاونین نخست‌وزیر یا وزرای مرتبط اقتصادی به ایران برای توسعه همکاری‌های اقتصادی؛ سفر ۴۱ هیأت عالی‌رتبه اقتصادی از کشورهای به سایر کشورها با هدف توسعه همکاری‌های اقتصادی؛ برگزاری ۱۶ جلسه ستاد هماهنگی روابط اقتصادی خارجی که منجر به تصویب ۱۲۰ مصوبه شده و با پیگیری‌های متعدد دبیرخانه ستاد هماهنگی، ۶۸ مورد (۵۶ درصد) تاکنون اجرا یا در دستور کار دستگاه‌ها جهت اجرایی شدن قرار گرفته است؛ اطلاع‌رسانی به فعالان اقتصادی و بخش خصوصی؛ ۱۷۰۰ خبر و گزارش با موضوع اقتصاد ایران و سایر کشورها؛ احصای ۵۰ شاخص کلیدی اقتصادی در ۱۶۱ کشور جهان؛ بارگذاری اطلاعات مربوط به برگزاری ۲۳۰ مناقصه، ۲۵۰ نمایشگاه و ۹۸ همایش اقتصادی در اقصی نقاط جهان در سایت وزارت امور خارجه؛ معرفی توانمندی‌های ۳۰۰ شرکت دانش‌بنیان به خارج از کشور؛ مذاکره ۲۵ شرکت معتبر داخلی فعال در حوزه دارو و تجهیزات پزشکی و پیگیری‌های منتج به لغو ممنوعیت صادرات ۲۵ قلم از محصولات دارو و تجهیزات پزشکی از سوی وزارت بهداشت و پیگیری بازاریابی و صادرات آنها به کشورهای هدف؛ تقویت حضور و مشارکت تجاری و اقتصادی با اتحادیه اوراسیا از طریق اجرای موافقت‌نامه موقت سه‌ساله تجارت ترجیحی؛ پیگیری حضور شرکت‌های خارجی در نمایشگاه‌های اقتصادی بین‌المللی کشورمان همچون نمایشگاه ایران پلاس، نمایشگاه بین‌المللی فارمکس خاورمیانه، نمایشگاه دارویی ایران فارما، کنگره گردشگری سلامت، نمایشگاه گردشگری جهان اسلام و نمایشگاه بین‌المللی گردشگری تهران؛ برگزاری ۱۵ کمیسیون مشترک اقتصادی با سایر کشورها؛ افزایش بیش از ۴۰ درصدی صادرات غیرنفتی کشور، عمدتاً افزایش صادرات به کشورهای همسایه؛ توافق با روسیه برای سوآپ ۱۵ تا ۲۰ میلیارد مترمکعب گاز در سال.

دیپلماسی فعال و تعامل هوشمند به روایت آمار

مهم‌ترین اقدامات، دستاوردها و فعالیت‌های برجسته دستگاه سیاست خارجی در راستای اولویت‌های فوق‌الذکر را می‌توان در چهارچوب محورهای ذیل ارائه کرد: شرکت ۸۸ هیأت از مناطق مختلف جهان در مراسم تحلیف ریاست جمهوری؛ هماهنگی سفر رئیس‌جمهور محترم به ۵ کشور همسایه؛ ۲۲ سفر وزیر امور خارجه به کشورهای مختلف جهان؛ میزبانی از ۲۰ وزیر خارجه و مقامات ارشد کشورهای مختلف؛ حدود ۱۸۰ مورد تماس تلفنی وزیر امور خارجه با وزرای خارجه، مقامات خارجی و بین‌المللی با پرانکندگی جغرافیایی مختلف؛ امضای ۲۲ سند و توافق‌نامه بین‌المللی میان جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی؛

پدیرش عضویت جمهوری اسلامی ایران در سازمان همکاری شانگهای به عنوان نهمین عضو اصلی در بیست‌ویکمین اجلاس سران شانگهای در شهر دوشنبه؛ توسعه روابط با چین و حرکت به سمت تقویت همکاری‌های راهبردی از جمله آغاز اجرایی کردن برنامه جامع همکاری‌های ۲۵ ساله طی سفر وزیر امور خارجه به پکن؛ تقویت حضور و مشارکت تجاری و اقتصادی با اتحادیه اوراسیا و آغاز مذاکرات جهت امضای موافقت‌نامه دائمی تجارت آزاد میان ایران و اتحادیه اوراسیا با هدف دسترسی به بازارهای بیشتر صادراتی و کمک به تولید؛ افزایش حدود ۵۰ درصدی صادرات غیرنفتی ایران به کشورهای چین، اندونزی، مالزی و کره جنوبی.

۳ اهتمام ویژه به آسیا، اوراسیا و نگاه به شرق

حوزه آسیا به عنوان رقیب جدی نظم جهانی تحت سیطره غرب مطرح بوده و نوید نظم نوین پاساگری را مطرح کرده است که در دهه‌های آتی می‌تواند به مرور شکل گیرد. اکثر تحلیلی‌ها نیز مؤید اهمیت فزاینده این منطقه و کشورهای شاخص آن در آینده نظام جهانی از نظر اقتصادی، سیاسی و نظامی هستند. به همین دلیل نیز در سیاست خارجی دولت سیزدهم، موضوع افزایش و تقویت بیش از پیش روابط با کشورهای این منطقه با نگاهی درازمدت مد نظر قرار گرفته و اقدامات مهمی در این راستا به عمل آمده است.

تقویت و روان‌سازی سازکارهای ضد تحریمی و بازتعریف همکاری‌های اقتصادی و بهره‌گیری از ظرفیت مالی ژاپن و سنگاپور به منظور تأمین منابع مالی پروژه‌ها.

۲ همسایه‌گرایی منطقه‌گرایی

اقدامات زیر در راستای سیاست همسایه‌محوری، اتخاذ مسیر تنش‌زدایی، اعتمادسازی و بهبود روابط با کشورهای همسایه در یک‌سال گذشته صورت گرفته است:

برگزاری همایش سفرای ایران در کشورهای همسایه و سایر کشورهای مهم هدف (۳۵ کشور) در تهران به منظور ارزیابی روابط، رفع مشکلات و جهت دهی مناسب به روابط؛ پیگیری تحقق پروژه‌های تهاتر، فروش انرژی، برقراری/ حفظ کانال‌های تبادل با نکی، صدور محصولات کشاورزی، دارویی و عقد قرارداد صدور خدمات فنی و مهندسی با کشورهای منطقه؛ حل‌وفصل مشکل بدهی کشورمان به ترکمنستان و تبدیل این معضل چند ساله به منای همکاری در حوزه تجاری و انرژی در خلال سفر رئیس‌جمهور و هیأت همراه به عشق‌آباد؛ مدیریت هوشمندانه روابط با افغانستان پس از روی کار آمدن طالبان و برگزاری نشست وزرای خارجه کشورهای همسایه افغانستان در تهران؛ مدیریت بحران قفقاز جهت جلوگیری از قطع ارتباط سرزمینی ایران با ارمنستان، اروپا، اتحادیه اقتصادی اوراسیا و دریای سیاه؛ تداوم سیاست تنش‌زدایی با همسایگان و مذاکره با عربستان و امارات متحده عربی؛ پشتیبانی از محور مقاومت و کشورها و گروه‌های همسو در حوزه‌های مختلف از جمله در فلسطین با رویکرد وحدت گروه‌های مقاومت و ملت فلسطین در حمایت از قدس و مسجدالاقصی؛ خنثی‌سازی طراحی‌های شوم رژیم صهیونیستی در عادی سازی روابط با کشورهای اسلامی و عربی از طرق مختلف بویژه سفر چندباره وزیر امور خارجه به سوریه، لبنان و عراق و سفر متقابل همتایان به ایران؛ استفاده از ظرفیت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی در جهت صلح و ثبات در منطقه، بویژه حل‌وفصل مسأله سوریه و حمایت از یمن.

۴ روابط عزتمندانه و هوشمندانه با غرب

جمهوری اسلامی ایران از توسعه روابط با این کشورها بر مبنای اصل عمل و احترام متقابل و روابط عزتمندانه استقبال کرده است. برخی از اهم اقدامات صورت‌پذیرفته جهت پیگیری و توسعه روابط با کشورهای غربی را می‌توان به شرح ذیل مورد اشاره قرار داد: شرکت وزیر امور خارجه در کنفرانس امنیتی مونیخ و ملاقات با مقامات ارشد اروپایی از جمله مسئول سیاست خارجی

۵ دیپلماسی چندجانبه

تقویت چندجانبه‌گرایی و مقابله با یکجانبه‌گرایی امریکا از جمله شعارهای سیاست خارجی دولت سیزدهم است که طی یکسال اخیر به طور جدی در دستور کار قرار داشته است: حضور رئیس‌جمهور در نشست سران شانگهای در تاجیکستان، در اجلاس اوپک گازی در قطر، در نشست سران دریای خزر در ترکمنستان، در نشست سران اوپک تاجیکستان، در اجلاس مجازی بریکس پلاس به میزبانی چین؛ حضور وزیر امور خارجه در نشست مجمع عمومی سازمان ملل متحد و ملاقات با وزرای خارجه و مقامات ۵۰ کشور و سازمان

بین‌المللی، حضور در اجلاس امنیتی مونیخ و اجلاس مجمع جهانی اقتصادی در داوس سوئیس و تشریح مواضع کشور و رابرتی با وزرای خارجه و مقامات مختلف شرکت‌کننده؛ احراز پست‌های بین‌المللی در بیش از ۱۵ نهاد به عنوان هیأت رئیسه کنفرانس‌ها و نشست‌های بین‌المللی مهم از جمله کمیسیون مواد مخدر، کنفرانس سالانه کنوانسیون تغییر اقلیم، کمیته پایبندی پروتکل کیوتو، اجلاس سالانه یونپ و غیره؛ مشارکت در روندهای هنجار‌سازی بین‌المللی در حوزه جرایم سایبری به منظور مقابله با سلطه کشورهای غربی در حوزه فضای مجازی و صیانت از منافع ملی در این عرصه. دیپلماسی آب؛ پیگیری حقایق کشورمان از رودخانه هیرمند و اجرای معاهده ۱۳۵۱ بین ایران و افغانستان،

برگزاری مذاکرات با ترکمنستان در خصوص آب‌های مرزی و سد دوستی، برگزاری مذاکرات با ترکیه و جمهوری آذربایجان در خصوص آب‌های مرزی بویژه رود ارس، پیگیری مسأله رودخانه اروند با عراق.

۶ افزایش همکاری‌های استراتژیک

توافق ایران و ونزویلا جهت تدوین برنامه چشم‌انداز ۲۰ ساله روابط، افزایش همکاری‌های نظامی، افزایش حجم مبادلات تجاری؛ توافق بخش خصوصی ایران با دولت ونزویلا در زمینه انجام کشت فراسرزمینی، احداث فرودگاه‌های زنجیره‌ای، راه‌اندازی خط مستقیم کشتیرانی، احیا و راه‌اندازی برخی از کارخانجات تولید مواد غذایی، انعقاد یادداشت تفاهم همکاری‌های معدنی؛ امضای یادداشت تفاهم احیای ظرفیت پالایشگاه ال پالیتو به میزان ۱۴۰ هزار بشکه در روز و تأمین قطعات و تجهیزات مورد نیاز آن از سوی جمهوری اسلامی ایران؛ افتتاح دفتر اتاق بازرگانی ایران و برزیل در شهر سان پائولوی برزیل.

۷ تقویت مناسبات با کشورهای آفریقایی و امریکای لاتین

سفر ۴۸ هیأت اقتصادی و سیاسی عالی‌رتبه از کشورهای آفریقایی به ایران و اعزام ۳۲ هیأت اقتصادی از ایران به کشورهای آفریقایی؛ برگزاری سه نشست کمیته ایزبانی‌های سیاسی با آفریقا جنوبی، مالی و ساحل عاج، برگزاری دو کمیسیون مشترک با نیجریه و غنا؛ امضای ۳۹ سند همکاری با کشورهای مختلف این قاره از جمله زیمبابوه، نیجریه، کنگو، اتیوپی، سنگال و غیره؛ افزایش حجم تجارت با این قاره از حدود ۵۰۰ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹ به ۳/۱ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ و افزایش ۶۰ درصد حجم تجارت در دو ماه اول سال جاری نسبت به سال قبل.

۸ دیپلماسی عمومی و مذاکرات لغو تحریم

ورود رسمی به دور جدید مذاکرات لغو تحریم‌ها با کشورهای ۴+۱ از ۸ آذرماه ۱۴۰۰ و رایزنی‌های جداگانه با برخی کشورهای اروپایی نظیر اسپانیا و ایتالیا و برخی کشورهای مؤثر منطقه‌ای نظیر قطر، عمان و کویت، رایزنی با مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا و مسئول مذاکرات اروپایی با هدف پیشبرد مذاکرات عزتمندانه و اخذ تضمین، راستی‌آزمایی و رفع کامل تحریم‌های ظالمانه و غیرقانونی امریکا.

در نتیجه دیپلماسی فعال، پویا و هوشمند امروز حصول توافق و رفع تحریم‌ها در محتمل‌ترین حالت خود قرار دارد. دستگاه دیپلماسی با ایستادگی و دفاع جانانه ثابت کرد تنها توافقی را می‌پذیرد که حداکثر منافع اقتصادی و عزت ایران را توأمان تأمین کند. دیپلماسی عمومی و تلاش در جهت ارتقای چهره ایران؛ تهیه برنامه جامع دیپلماسی عمومی وزارت امور خارجه؛ حضور فعال در شبکه‌های اجتماعی جهت تبیین مواضع نظام و مقابله با جریان‌سازی‌های غربی و روایت‌سازی‌های مخالفان؛ اهتمام به گسترش زبان فارسی در خارج از کشور؛ تسهیل و تقویت همکاری‌های بین‌المللی در حوزه‌های دینی و مذهبی؛ حمایت از ایرانیان خارج از کشور؛ احیای شورای عالی ایرانیان خارج از کشور و برگزاری اولین جلسه آن با حضور رئیس‌جمهور، برگزاری ۵۵ جلسه کارگروه ویژه ایرانیان با نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور، پیگیری جدی تصویب قانون جامع ایرانیان خارج از کشور، راه‌اندازی «سامانه پرس‌مان» به منظور شفاف‌سازی وضعیت ایرانیان خارج از کشور، راه‌اندازی سامانه ارتباط مستقیم ایرانیان خارج از کشور با وزیر امور خارجه، صدور کارت ملی برای ایرانیان خارج از کشور برای اولین مرتبه و...